

2025, Vol. 6(1), 191-212
© The Author(s) 2025
Article reuse guidelines:
<https://dergi.bilgi.edu.tr/index.php/reflektif>
DOI: 10.47613/reflektif.2025.208
Article type: Research Article

Received: 22.12.2024
Accepted: 05.02.2025
Published Online: 25.02.2025

Zerrin Arslan*

Şubat 2023 Depremlerinin Otoetnografisi: Zorunlu Göç ve Dayanıklılık Hikayesi

Autoethnography of February 2023 Earthquakes: Forced Migration and Resilience Story

Öz

Otoetnografi, bir olayı kültürel olarak açıklamak ve yorumlamak için kişilerin kendi yaşadıkları olay üzerinden betimlemeye ve sistematik çözümlenmeye çabalayan bir araştırma ve yazma yaklaşımıdır. Bu makale, bir afet olarak Şubat 2023 depremlerini ve sonrasında, kişisel yaşamışığım (auto) aracılığıyla sosyal ve kültürel (ethno) anlamda açıklamak ve çözümlenmek (graphy) amacıyla bireysel ve toplumsal dayanıklılık ya da dirençlilik (resilience) üzerine otoetnografik anlatıdır. Bu çalışma, Şubat 2023 Depremleri anı ve sonrası, zorunlu göç ve geri dönüşü içeren yaklaşık iki yıllık sosyal, kültürel ve duygusal olarak yaşadıklarımı bir afeti sosyal ve kültürel olarak anlama ve açıklamayı kapsıyor. Depremlerden sonraki süreçte yaşananları benim hikayem üzerinden anlatsam da bu sadece benim (me) hikayem değil, Antakyalı depremezdeleler olarak bizim (us) hikayemizdir. Hikayemiz, kendini koruma, panik, korku, acı, kayıplar, hayatta kalma, zorunlu göç, yardımlaşma ve dayanışma, yaşama tutunma ve travmayla baş etmenin sosyal, fiziksel, kültürel ve duygusal boyutlarıyla birlikte bir afeti ve sonraki sürecini dayanıklılık aracılığıyla ele almaktadır.

191

Abstract

Autoethnography is an approach to research and writing that attempts to describe and systematically analyze a cultural phenomenon through the lived experience of the person. This article presents an autoethnographic narrative on individual and social resilience, based on my personal experience (auto), placing it in a social and cultural context (ethno) to analyze (graph) the 2023 earthquakes and its aftermath. It includes, therefore, my experience of the moment of the earthquake and its aftermath, forced migration and return, and the attempt to understand and explain the disaster in social and cultural terms. It is my story of this two-year period, and also our story as Antioche's victims of the earthquake. Our story is about resilience, encompassing the social, physical, cultural, and emotional dimensions of holding on to life and forced migration, of helping and solidarity, and of coping with self-protection, panic, fear, pain, losses, and traumatic stress.

Anahtar Kelimeler

Şubat 2023 Depremleri/Afet, Antakya, zorunlu göç, otoetnografi, dayanıklılık

Keywords

The February 2023 Earthquakes/disaster, Antioche, forced migration, autoethnography, resilience

* Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi, zarslan@mku.edu.tr, ORCID: 0000-0001-7532-7786.

Giriş

Yaşanan kayıpların ve yıkımın büyüklüğü nedeniyle Türkiye'nin ve dünyanın gündemine oturan Şubat 2023 depremlerinin, Türkiye'nin aktif fay hattı üzerinde bulunan 11 ili etkileyerek, 50 binden fazla can kaybına ve 100 binden fazla insanın yaralanmasına neden olduğu, yarattığı yıkımın ve hasarın ekonomik maliyetinin 100 bin dolardan fazla olduğu resmi kaynaklarca ifade edilmektedir (<https://www.icisleri.gov.tr>, 08.02.2024).

Depremlerden sonra, yaşadıklarımızın toplumu ve beni nasıl etkilediğini ve kendime ve topluma bakışımı nasıl şekillendirdiğini sorguladım. Bu süreçte, etnografik ve otoetnografik bir afet sosyolojisi yazma konusunda dostlarım ve arkadaşlarım tarafından cesaretlendirildim. Ancak, çalıştığım Üniversite'de eğitimin online yürütülmesi kararı ve yaşadığım ev ağır hasarlı olduğundan, Antakya'dan¹ zorunlu göçle memleketim Muğla, Dalyan'daki baba evine taşındığımdan depremi yazma konusunda zorlanıyordum ve yazmayı erteliyordum. Duygusal ve düşünsel olarak Antakya'dan kopmasam da fiziksel olarak yaklaşık 1000 km uzaklaşmış olmanın verdiği suçluluk ve Antakya'ya ihanet etmişim duygusu yazmayı daha da zorlaştırıyordu. 2024-2025 Eğitim-Öğretim döneminde bazı fakültelerin yüzyüze eğitime geçmesiyle, Eylül 2024'te Antakya'ya dönüp sadece Üniversite personelinin kaldığı bir konteyner kentte yaşamaya başladım.

192

Antakya'ya dönüş, yaşadıklarım(ız)ı anlatmanın, bir sorumluluk olduğu, böylece kaybettiklerimizi saygıyla anmak ve depremin sonuçlarıyla baş etme, yeni yaşam inşa etme sürecini anlama ve açıklama, kullanılan taktikleri ve stratejileri değerlendirmemi sağladı. Ayrıca Eylül 2024'te çok yakın arkadaşımın Yale Üniversitesi, Moleküler, Hücresel ve Gelişimsel Biyoloji Bölümünde okuyan oğlu, *The Yale Global Health Review* dergi editörü olarak depremlerle ilgili röportaj yapmak istedi. Bu röportaj,² süreci, otoetnografi yöntemi kullanarak, afet ve sonuçlarıyla en az hasar ve kayıpla baş etme ve yeniden yaşam inşa etmenin sosyal, fiziksel, kültürel ve duygusal boyutlarıyla bireysel ve toplumsal dayanıklılık ve dirençlilik (*resilience*) kavramı çerçevesinde makaleyi oluşturmaya başladım. Ayrıca, etnografi, otoetnografi ve dayanıklılık, bireysel ve toplumsal olarak yaşanan bir travma ile baş etme, iyileşme, güçlenme ve yeni yaşam koşullarına uyum ile daha iyiyi inşa etme sürecinde yerelin aşağıdan gelen sesini ve tepkisini ifade etmeye olanak sağladı.

Bu makalenin, yöntem bölümünde otoetnografik hikaye anlatımını (*autoethnographical storytelling*) ve bireysel ve toplumsal dayanıklılık kavramlarını tartıştım. Bu çalışmada, deprem anı ve sonrasını, zorunlu göç ve geri dönüş sürecini, en genel anlamda “bir afet sonrasında en az etki ve hasarla hayatta kalma ve baş etme becerisi” olarak ele alınan dayanıklılık kavramı aracılığıyla ele aldım. Sonuç bölümünde ise, kişisel hikayem aracılığıyla, depremler olarak kolektif olan *bizim* hikayemizin bir değerlendirmesini sunmaya çalıştım.

Yöntem olarak Otoetnografik Hikaye Anlatımı

Etnografi, daha çok antropolojide ve sosyolojide kullanılan ve araştırmacının konuyu gözlem ya da katılımcı gözlem yoluyla incelediği bir nitel araştırma yöntemidir. Otoetnografi ise araştırmacının öznel yaşamı aracılığıyla bir olay ya da konuyu araştırdığı bir yöntemdir. 6 Şubat Kahramanmaraş depremini kendi evimde henüz uyanıkken ve 20 Şubat Hatay depremini ise Antakya'dan memleketim Dalyan-Muğla'ya giderken Karapınar-Konya'da bir mola yerinde birebir yaşayan bir depremzedeyim. Bu bağlamda, dostlarını, arkadaşlarını, meslektaşlarını kaybetmiş, evsiz kalarak zorunlu göçle kırk yıl sonra baba evine dönen bir sosyolog olarak otoetnografi yöntemini kullandım. Dolayısıyla bu çalışma, afet otoetnografisi aracılığıyla bir dayanıklılık sosyolojisi çalışmasıdır.

Otoetnografi, kökeni etnometodolojiye dayanan (Çelik, 2013) ve son 25-30 yıldır kişisel yaşantılar/yaşanmışlıklar³ aracılığıyla toplumsal dinamiklerin derinlemesine anlaşılmasına olanak tanıyan araştırma ve yazma yaklaşımıdır. Otoetnografi, kişilerin kendi yaşadıkları yaşantılardan hareketle geçmiş ve bugün arasında gidip gelerek bir olayı kültürel bağlamda açıklamaya ve betimlemeye ve sistematik çözümlenmeye yönelik bir araştırma ve yazma yaklaşımıdır (Ellis ve Bochner, 2000). Bu yöntem, belirli bir gruba odaklanan ve analitik bir çerçeve sunan “çözümleyici otoetnografi” (*analytical autoethnography*) ve araştırmacının sorgulamasını yaşadıkları ve hisleri üzerinden okuyucularıyla paylaşan “anımsatıcı otoetnografi” (*evocative autoethnography*) (Méndez, 2013) olarak ikiye ayrılır. Ayrıca otoetnografi, araştırmacının incelediği konuya içeriden ve dışarıdan bakmasını, kendisinin ve diğerlerinin anlatısına odaklanmasını ve durumun belli bir kültüre ait betimlenmesini (Reed-Danahay, 1997; 2002) sağlar. Amaç, hikayesini anlatan araştırmacı ile okuyucuları arasında anlamlı bir diyalog kurmaktır (Goodal, 2001). Otoetnografi, kültürel (*ethno*) yaşanmışlık bağlamını anlamak için kişisel yaşantıyı (*auto*) betimlemek ve sistematik olarak çözümlenme (*graphy*) süreciyle birleştiren araştırma ve yazma yaklaşımıdır (Ellis, Adams ve Bochner, 2011). Aynı zamanda, otoetnografi yöntemini kullanan bir araştırmacı, araştırma yapmanın ve başkalarını temsil etmenin geleneksel (*canonical*) yollarına itiraz eder (Spry, 2001) ve politik, sosyal adalet temelli bir bilinçle hareket ederek araştırma sürecini bir eylem alanı olarak görür (Adams ve Holman Jones, 2008). Dolayısıyla, araştırmacı, kendi öznelliğinde eleştirel bir yaklaşımı benimserken, belli bir olayı kültürel, sosyal, politik ve duygusal boyutlarıyla, öznel yaşantısını merkeze alarak anlatır.

Otoetnografik öykü anlatmanın, hikayesini anlatana bir yandan özgürlük (*freedom*) ve güçlendirme (*empowerment*) (Atay, 2017; 2024), diğer yandan iyileşme (*heal*) (Atay, 2017; 2024; Ellis, 1999; Ellis, Adams ve Bochner, 2011; Ellis ve Bochner, 2000) ve hatta bir acıdan kurtulma, sıyrılma, kurtuluş ya da bir acıyı defetmeyi (*Good riddance*) (Ellis, 1999) sağladığı, hikayesini anlatana ve okuyucularına iyileştirici (*therapeutic*) ve arındırıcı-temizleyici (*cathar-*

tic) (Alexander, 2021) bir etki yarattığı ifade edilir. Bununla birlikte, otoetnografi yapmak bir süreç, yazmak da bir üretilimdir (Ellis, Adams ve Bochner, 2011), yani sonuçtur.

Otoetnografi, araştırmacının, araştırmannın öznesi (*subject*) olması nedeniyle geçerlilik, güvenilirlik ve genellenebilirlik açısından (Ellis, 1999) sorgulandığı bir yöntemdir. Ancak, otoetnografik yöntemi kullanan araştırmacıların belli bir olaya odaklanarak hikayelerini eleştirel bir biçimde kurgulayıp, edebi bir sanat aracılığıyla bilimsel bir yöntemle oluşturmayı tercih ettikleri ve anlattıkları (i.e. Ellis, 1991; 1993; 1997; Wacquant, 2004) söylenebilir. Kısaca, otoetnografik anlatı, depresyon, kanser, ölüm (Ellis, 1995) ya da kolonyal ya da postkolonyal süreçler (Atay, 2017; Chawla ve Atay, 2017; Dutta, 2017) gibi yaşanan fiziksel, kültürel, sosyal ve duygusal zorluklar ne kadar kişisel olursa olsun, doğduğumuz ve büyüdüğümüz kültürel ve toplumsal gerçeklikte benzer geçmişe dayanan yaşamışlıkların kurgusal ve anlamlı bir hikayesidir. Bir anlamda, otoetnografi, bir olayın ya da fenomenin, kişisel ve toplumsal olanla, kültürel ve politik olanın, geçmişle bugünün, hatta geleceğin içiçe geçtiği, birlikte örülüp dokunduğu (*interweaved/interwoved*), kurgulanıp anlatıldığı bir hikayedir.

Otoetnografik hikayelerini anlatan yazarlar (örneğin, Atay, 2017; 2024; Alexander, 2021; Atay, 2017; 2024; Chawla ve Atay, Ellis, 1999; Ellis, Adams ve Bochner, 2011; Ellis ve Bochner, 2000; Erdoğan, 2022) sıklıkla yaşanan acıların ardından gelen özgürleşme, güçlenme ve iyileşme süreçlerinden söz ederken, kendi hikayesini anlatmanın iyileştirici ve arındırıcı özelliğini vurgular. Bu yazarlar, otoetnografik hikayelerini paylaşarak fiziksel ve duygusal acılardan kurtulma (Adams, Holman Jones ve Ellis, 2015; Ak Sözer, 2021; Bhattacharya, 2017; Chandrashekar, 2017) ya da bir hastalığın iyileşmesi sürecinden bahsederler. Otoetnografi, adeta Türkçe'deki nekahet dönemindeki bir hastanın rahatlaması, özgürlüğüne kavuşması, güçlenmesi ve iyileşmesini ya da hayattaki acıların "imbiğinden süzülme" sözünün karşılığını anlatır gibi. Bu sözü, merhum Prof. Dr. Ünal Nalbantoğlu hocamın kanserle mücadelesi sırasında birkaç defa dile getirdiği ve derin anlamlar yüklediğini hatırlıyorum.

Otoetnografi, mesafeli durduğum bir yöntem olsa da eleştirel bir konumdan hareketle, sosyal, kültürel ve duygusal bir olayın yaşanmışlığını bir süreç olarak ele alıp bir metin aracılığıyla hikayem(iz) anlatmaya sağladığı olanaklar bu metni yazmamı sağladı. Deprem ve sonra yaşananları kendi hikayem üzerinden anlatmış olsam da, bu anlatı sadece benim (*me*) değil, depremzedeler olarak bizim (*us*) hikayemizdir. Hikayem(iz), bir afette dayanıklılık anlatısı olarak deprem anıyla başlar ve hemen sonrasını, zorunlu göç, geri dönüş, depremin sonuçlarıyla yüzleşme, zarar ve kayıplarla başatma, hayatta kalma ve konteyner kentte yeniden yaşam kurma sürecini kapsar. Otoetnografik anlatı, Doğrusal (*linear*) değil, dögüsel (*circular*) bir yapıya sahip olmasına (Alexander, 2024; Atay, 2017; Ellis, 1999; Ellis ve Bochner, 2000) rağmen, metinde olay ve sonrasını anlatırken çizgisel dizin kullandım.

Otoetnografi, odaklanılan konu bağlamında çoğu zaman anlatıcının, aile üyelerini ve yakın çevresini de kapsadığından etik çatışma ve onam konusunu açıklamalıyım. Bu çalışma, ikinci ya da üçüncü kişilerle yapılan görüşme ya da mülakata dayanmadığından ve kimsenin mahrem alanına girilmediğimden etik anlamda bir çıkar çatışması içermemektedir. Bu ne-

denle, etik kurul onayına gerek duyulmamıştır. Ancak, anlatacağım hikayenin, ailemi, büyük acılar ve kayıplarla yaşayan dostlarımı, arkadaşlarımı, öğrencilerimi, komşularımı, çalışma arkadaşlarımı incitme, hepimizi daha kırılğan, incinir ve savunmasız bırakma riski taşıdığına farkındaydım. Böylesi etik bir çatışma olasılığında otoetnograflar (örneğin, Ellis, 2004; 2007; Ellis ve Bochner, 1992; Ellis, Kiesinger ve Bochner, 1997; Tilmann-Healy, 2001; 2003; Tolich, 2010; Turgut, 2022) anlatımızın, ailelerimize, dostlarımıza, yakınlarımıza ya da metinlerimizde yer verdiğimiz kişilere “zarar verme”, “incitme”, “kişisel sınırlarını ve kimliklerini ifşa etme” sınırını koruma konusunda uyarırlar. Sevgi (2024) ise, “zarar verme” boyutunu duygusal ve özel alan boyutundaki sınırlarının titizlikle düşünülmesi gerektiğini belirtir. Bu etik ikilemi, metni yazma sürecimi ailem ve yakın çevremle paylaşarak ve diğer tüm anlatıları kendi yaşamışlıklarım üzerinden anonimleştirerek çözmeye çalıştım.

Afet, Deprem ve Dayanıklılık

Dayanıklılık ya da dirençlilik kavramı antik çağlardan beri kullanılsa da modern anlamda 17. yüzyıldan itibaren tehlike ve hasar boyutunu dikkate alarak *risk* sözcüğüyle birlikte kullanılır. Sosyal ve beşeri bilimlerde ise 1970’lerden itibaren doğa, insan ve çevre ilişkileri açısından sosyoloji, antropoloji, ekonomi ve ekoloji alanlarında (Fiksel, 2006; Folke, 2006) doğal ve insan sistemlerini anlamak ve çözümlenmekte araçsallaştırılır. Özellikle, 1990’lardan sonra tüm dünyada etkisi görülen ekonomik, sosyal ve politik krizler, deprem, sel, kasırga, kuraklık gibi doğal afetlerin yarattığı risk ve tehlikeler dayanıklılık kavramının kullanım alanının giderek genişlemesine neden olur (Tucker ve Nelson, 2017). Sosyal bilimlerde büyük felaketler ve olayların yarattığı tehlike ve risk karşısında bireylerin ya da belli bir topluluğun zayıflığını ve güçsüzlüğünü, hatta belli anlamda çaresizliğini işaret eden kırılğanlık (*vulnerability*) kavramı yerini yavaş yavaş dayanıklılık kavramına bırakır. Dayanıklılık, özellikle ekonomik ve politik krizler, küresel ısınma, iklim değişikliği ve kasırga, sel, deprem ve tsunami gibi afetlere yönelik doğa ve beşeri sistemlerin tepkilerini, etkilenme, sonuçlarıyla baş etme ve toparlanıp yeniden hayata devam etmeyi ve sürdürülebilirliği sistematik analize olanak sağlar. Bu nedenle, son yıllarda aşağıdan yukarıya yükselen dirençli ve eleştirel sesleri de dikkate alması ve kapsamı nedeniyle daha yaygın kullanılmaktadır. Özellikle, madun (*subaltern*) (Barrios, 2016), yerli ve küçük grupların seslerinin duyurulması ve onlara öncelik verilmesi (Andaya ve Cooper, 2024; Barrios, 2014) sosyolojik ve antropolojik eleştirel dayanıklılık çalışmalarına olanak sağlar. Bununla birlikte, sosyal bağlamda dayanıklılık, toplum sağlığı ve kalkınma anlamında karşılaşılan eşitsizliklerle baş etme bakımından sosyal iyi-oluş (*social well-being*) açısından yeni olanaklar sağladığı (Hall ve Lamont, 2013), ancak tehlike ve riskle birlikte değerlendirildiğinde, sosyal ya da psikolojik kırılğanlığın bir antidotu ya da panzehiri olarak görülmemesi konusunda uyarılır (Wright, 2022). 2000’lerden itibaren, sosyal ve beşeri bilimlerin interdisipliner ayrı bir afet sosyolojisi ve antropolojisi alanının yanı sıra ayrı bir toplumsal dayanıklılık çalışma alanının ortaya çıkmamış, kendine özgü yöntem ve ölçütlerin geliştirilmesiyle otonom

bir bilim alanı haline gelmeye başlamıştır. Afetlerden korunma, afetleri önleme ve sonrasında yarattığı fiziksel, ekonomik, sosyal ve kültürel hasar, yıkım, kayıplar ve sonuçlarıyla başatme sürecini anlamaya ve açıklamaya yönelik kuramsal ve kavramsal araçlar afet ve dayanıklılık sosyolojisi ve antropolojisi alanında tartışılmakta ve kullanılmaktadır.

Sosyal ve beşeri anlamda dayanıklılığı tartışmak, bir taraftan bir olay ya da durumu sosyal ve antropolojik olarak betimleme, ortaya çıkmasını engelleme ve tüm olumsuz etkileriyle baş etme ve yarattığı travmanın etkisinden kurtulmayı hedefler (Wright, 2022). Diğer taraftan, kavram, Foucault'un iktidar çözümlmelerine atıfla (Evans ve Reid, 2014), siyaset bilimi, neoliberal sosyal politika, antropoloji, beşeri coğrafya ve iklimle (Baker, 2019; Evans ve Reid, 2014; MacKinnon ve Driscoll Derickson, 2013; Olsson ve ark., 2015; Walker ve Cooper, 2011) ilişkilendirilerek kuramsal ve kavramsal yönleriyle oldukça geniş bir eleştirel kullanıma yer açar. 21. yüzyılın başından itibaren, Afganistan'dan Latin Amerika'ya kadar tüm dünyada daha geniş kitlelere yayılan dayanıklılık söylemi, bireysel, kolektif ve ekosistemsel bağlamda hayatta kalmaya ve yukarıdan aşağıya dayatılan uygulamalara direnmeyi ve aşağıdan yukarıya geliştirilen eleştirel bir tavırla inisiyatif almayı anlatır (Andaya ve Cooper, 2024).

Barrios (2016), sosyal ve beşeri bilimlerde, sosyolojik ve antropolojik bağlamda afet ve dayanıklılık ilişkisinin başlıca dört önkabulü vurgular: 1) kalkınma pratikleri ve insan çevre ilişkilerini kapsayan tarihsel olarak afeti farketme süreci, 2) dayanıklılığı şekillendiren politik ekolojik ilişkilerin genişliğini farketme, 3) dayanıklılık inşa etmede yerele özgü müdahalelerden daha çok sistematik dönüşümü vurgulama, ve 4) "daha iyisini yeniden inşa"nın afet kırılğanlığını azaltma ve "düşük dayanıklılık" koşullarını ortadan kaldırmada rutin bir mekanizma olarak çevresel adalet pratiklerini göstermek için en alttakilerin seslerinin öncelik verilmesi. Kısaca söylersek, toplumsal ve beşeri bilimler bağlamında afet ve dayanıklılık, sosyal, ekonomik, politik, kültürel ve politik ekolojik boyutları olan ve bu nedenle geniş anlamda ele alınan ve alınması gereken bir ilişkiler bütünü ve sürecini kapsar.

Sosyal ve beşeri bilimlerde mali güçlükler, afetler ya da çok hızlı değişimlerle ilişkilendirildiğinde "bir afet sonrasında en az etki ve hasarla hayatta kalma ve baş etme becerisi" (Cutter ve ark., 2008) olarak tanımlanan dayanıklılık, neoliberal politikalarla ilişkilendirilerek finansal zorluk, afet ya da çok hızlı değişim şokunun yaşandığı durumlarda hane bazında stratejiler olduğu kadar toplum düzeyinde kolektif bir eylem ve dayanışma (Wright, 2022, s 11) olarak da kullanılır. Kavramın, yerleşim alanları, şehir, bina ve ulaşım alt yapısı, fen ve mühendislik alanlarında farklı kullanımı nedeniyle kesin ve tek bir tanımını yapmak zordur. Bireysel ya da toplumsal dayanıklılık, sadece "yukarıdan aşağıya" müdahalelerle değil, "aşağıdan yukarıya" görece daha küçük ölçekli kolektif eylem ve inisiyatiflerle hareket etmeye ve eleştirel yaklaşımın da toplulukların kendi birimlerinden daha geniş ve daha üst seviyede çözümlelere olanak sağlar (Wright, 2022). Dayanıklılık aynı zamanda zaten varolan "gündelik taktikler"i kullanmayı ve harekete geçirir (Ryan, 2015).

Toplumsal dayanıklılık için, Twigger-Ross ve ark. (2014: 32), Direnç: “mevcut durumu korumak”, Toparlanma: “normale dönme”, Uyum: “yeni normale alışma”, ve Dönüşüm: “değişme ihtiyacı olma” olarak dört tip dayanıklılık tanımlar. Yapılan kategorileştirme, yaşanan afet ve sonrasında kısa dönemden uzun döneme afetin etki ve sonuçlarıyla baş etme, hayatta kalma ve yeni normale geçiş ve değişimi vurgulamaktadır. Bu bağlamda, dayanıklılık paradigması, sosyal ve mekansal ilişkilerin ortaya çıkardığı kargaşa ve eşitsizlikleri doğallaştırıp azaltırken (MacKinnon ve Derickson’a (2013:254), dayanıklılık-merkezli yaklaşımın “afete yanıtın yeni kültürü” olduğu belirtilir (Mayena 2006: 434).

Bu çalışma bağlamında dayanıklılık, doğal afet olarak depremin yarattığı yıkım ve kayıpları engelleme, depreme rağmen hayatta kalma, toparlanma, olumsuz sonuçlarının üstesinden gelme, yeni duruma uyum sağlama, yeniden ve daha iyi yaşam inşa etme, ekonomik kriz ya da hızlı bir değişimi ve eğer yaşanırsa bunlara karşı hazırlıklı olmayı ve en az hasar ve kayıpla çıkma ve olumsuz sonuçlarıyla baş etme, iyileşme ve yeniden inşa stratejilerini kapsar. Bu nedenle, sosyolojik anlamda dayanıklılık hem yukarıdan aşağıya müdahaleleri hem de aşağıdan ve yerelden yükselen kolektif eylem ve dayanışmayı içerir. Bu nedenle, doğal bir sismik olay olan Şubat 2023 depremleri ve yarattığı yıkım ve kayıpları, otoetnografik bir yöntemle sosyolojik ve antropolojik bir perspektiften dayanıklılık kavramıyla ele aldım. Bir başka ifadeyle, otoetnografinin öznel deneyim aracılığıyla, bir afet olarak depremin sonuçlarıyla baş etme ve yeniden hayat inşa etme sürecini, dayanıklılık kavramının bir kriz ya da afet anı ve sonrasına dair Twigger-Ross ve ark. (2014: 32)’nin, direnç, toparlanma, uyum ve dönüşüm olarak betimledikleri tipleri kullanarak çözümlerim.

Özyaşamımın Otoetnografik Hikayem(iz)e Katkısı

Bu makalenin, otoetnografik bir anlatı olarak kurgulamasını sağlayan akademik yaşama geçmeden önce, Anadolu’nun bir köyünde, Ankara’da bir doğumevinde ve bir onkoloji hastanesinde ebe-hemşirelik yapmam oldu. Üniversiteyi bitirince, neden ve niçin hatırlamıyorum ama çocukluğumdan beri yaşamak istediğim Antakya’da araştırma görevlisi olarak akademisyenliğe başladım. Yüksek lisans ve doktora sürecinde tekrar Ankara’ya gittim ve 2012’ye kadar Ankara’da kaldım. Mart 2012’de Antakya’ya taşındım ve Şubat 2023 Depremlerine kadar Antakya’da yaşadım.

Depremzede hikayem(iz)i anlatmaya karar verinceye kadar, ebe-hemşirelik dönemimde pekçok kez insanın acı ve ağrısına tanık oldum. Özellikle onkoloji hemşireliğim sırasında ağrı ve acı karşısındaki çaresizlik, zaman zaman “İnsana bu acı reva mı?” sorusunu sormama neden oldu. Depremden sonra hissettiğim sıkışma ve çaresizlik benzer duyguları yaşamama neden oldu.

Doktoramı tamamlayıp Antakya’ya taşınırken, Antakya’nın çok aktif fay hattı üzerinde olduğunu, tarihte kent bin birçok deprem yaşadığını ve yıkıldığını, mutlaka depreme dayanıklı bir ev tutmam gerektiğini biliyordum. Bu nedenle depremi yaşadığım ev, bir aile apartma-

nın dördüncü katında oldukça geniş ferah, üç cephesinden güneş alan, bir tarafında Amanos Dağları'nı, bir tarafında Amik Ovası'nı ve uzaktan Antakya'yı görebildiğim, balkonunda sardunyalı, begonvil, zeytin ve çam olan kaloriferli depreme dayanıklı bir evdi ve altı kedimle birlikte yaşıyordum. Ancak, yaşadığım bölge Antakya'nın kentsel altyapı, ulaşım ve iletişim sorunları olan, her yağmurda çamur içinde kalan, sık sık elektrik, telefon ve internet bağlantısı kesilen bir yerdi. Depremden önce de mükemmel bir kentsel yaşamımız yoktu. Üstelik kentin güvenli zemini, sadece dağ etekleri olmasına rağmen, kent dar bir alanda Asi Nehri'nin oluşturduğu Antakya Ovası'nda yapılaşmıştı. Bu nedenle, yanlış zeminlere yığılmış ve adeta saatli bir bomba üzerine oturmuş, farklı etno-dinsel yapısıyla, kültürel ve tarihsel dokusuyla, mutfağıyla Antakya, hiç bir yerlere benzemeyen, olanaksızlıklarla başetmeyi ve bunlarla yaşamayı becermiş çok çekici bir kentti. Bu kente sonradan katılan ben de dostlarımla, arkadaşlarımla, öğrencilerimle, samimi ve içten komşularıyla kendime özgü bir yaşam kurmuş bir insandım.

... ve aktif fay hatları üzerindeki Hatay'da 6 Şubat 2023, 04:17'de yaşamım(ız) tümüyle değişti ve anlattığım hikayem(iz) yaşanıyor, yaşanmaya devam ediyor.

Depremzede Olarak Hikayem(iz)

198

Bu bölüm, sırasıyla deprem anı ve hemen sonrası, zorunlu göç ile baba evine yerleşmemi ve oradaki yaşamımı ve son olarak Eylül 2024'te tekrar Antakya'ya dönerek konteyner kentte yaşam kurma sürecimi içeriyor. Hikayem(iz)i, otoetnografide hikaye kurmanın edebi ve sanatsal yönünü de zihnimde tutarak, geçmişe dönüp bir manzara, bir imaj ya da görüntüyü (Alexander, 2021; Atay, 2017; Ellis, 1997) esas alıp, sosyal, kültürel ve duygusal olanı geri dönüp hatırlamaya çalışarak belleğimde kalanla yazdım. Otoetnografik hikaye anlatmanın sağladığı iyileşme ve güçlendirmenin iyileştirici ve arındırıcı etkisinin bana ve okuyuculara iyi gelmesi, kayıp ve yıkımların sonuçlarıyla yüzleşebilme umuduyla dayanıklılığımızı çözümleyen hikayem(iz)e artık başlayabilirim.

Deprem Anı ve Hemen Sonrası

Sabah saat 4'ü biraz geçiyordu. Hafif sallanmaya başladığımızda yenice balkonda sigaramı söndürmüş, öğlen buluşacağım öğrencimle birlikte sel ve su baskınları sonrası iskan konusunda yazdığımız makalenin⁴ sonuç bölümüne son bir göz atmak için masanın başına geçmiştim. Sandalyemde otururken sallanmaya başladık. Birkaç saniye bekledim, sallanmanın şiddeti artmaya başladı ve elektrik kesildi. T.C. İçişleri Bakanlığı Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı'nın (AFAD) yapmış olduğu deprem tatbikatında uyguladığımız "çok kapan tutun" ilkesini hatırlayarak kendimi yaşam üçgeni olarak belirlediğim yere attım. Ki bu, bir depreme hazırlıklı olmak ve hasarı en aza indirme konusunda toplumsal dayanıklılığın artırılması ve geliştirilmesine yönelik yeni başlayan bir uygulamaydı. Karanlıkta sarsıntı artmaya, evin her yerinden şangırtılar ve uğultular gelmeye, kedilerimin üstüme atlamaya başladı. Dalgalanma

şeklinde olan sallantılar çalkantıya dönüştü, eşyalar düşüyordu, etraf kapkaranlıktı ve kedilerim ortadan kayboldu. Sarsıntı devam ediyordu ve kendi kendime “n’oluyor yaa?” diye sordugumu hatırlıyorum. Sarsıntı yavaş yavaş azaldı ve durdu. Birkaç dakika bekledim, kedilerime seslendim, ancak hiç biri ses vermedi.

AFAD’ın tatbikatından sonra bir deprem çantası oluşturmamış olsam da almam gereken her şeyi hazırlamış ve kapının yakınına koymuştum. Hızla onları, bir battaniyeyi, telefonumu ve arabamın anahtarını alıp kapıyı açtım. Merdiven aydınlatmasıyla evin içine hızla göz attım, kedilerimin odada kapalı kalmadığından emin olup, hızlıca bol su ve mama bırakıp aşağıya inmeye başladım. Birinci katta merdiven kaplamaları düşmüş, zemin kattaki daire ve dükkanların duvarı patlamıştı. Apartman kapısı açılmış, önüne taş koyulmuştu. Dışarı çıkınca, komşularım “Hocam iyi misiniz? Size çok seslendik! Sesimizi duymadınız mı?” diye karşıladı. Şiddetli bir yağmur yağıyordu, hava çok soğuktu, arabaların ışıklarının aydınlattığı karanlığın içinde korku dolu bir koşturmacada, uykusundan uyananların şaşkınlığı ve çocuk ağlamalarının arasında birbirimizi kontrol ediyor, görmediğimiz komşumuzu soruyor, üstü ince olana elimizdekileri veriyorduk.

Bu korkulu koşuşturma ve panik hali, herkesi kontrol etme hali ne kadar sürdü... Bilmiyorum. Etrafımızda yıkılan ev ve yaralı yoktu. Panik halinde arkadaşlarımla birbirimizi arıyorduk. Telefon hatları aksamaya başlamıştı bile. Antakya’dan, Ağrı’dan ve İstanbul’dan arayanlara ve aileme iyi olduğumu söylüyordum. 1997’de Antakya’daki depremi yaşayan komşularım bu depremin çok büyük olduğunu söylese de etrafıma baktığımda çok da ihtimal vermiyordum. Artçı sarsıntılar devam ediyordu, apartmanın bahçesindeki müstakil tek katlı komşu evine geçtik. Telefonlarımız artık çekmiyordu. Ortalık aydınlanmıştı, tüm komşularımızla yağmur ve soğuğa rağmen sokaktaydık. Antakya’dan haber alanlar, “Antakya yerle bir olmuş!”, “Antakya yıkılmış!”, “Çok kayıp var!” diye depremin büyüklüğünü aktarıyorlardı. Ben hayattaydım, ama Antakya’daki arkadaşlarıma ulaşamıyordum. Artçı sarsıntıların arasında, bir ara eve çıktım, herşey yerdeydi, çamaşır makinası koridorun ortasına kadar gelmişti. İki-üç dakikada ilaçlarımı aldım, kapıyı kapatıp çıktım. Arabaları sallayan bir artçının öğlen olan ikinci büyük deprem olduğunu öğrendik. Antakya’dan gelenler kenttin yıkıldığını anlatıyorlardı, ama ben hala depremin yıkımını anlamamıştım; ta ki gelenlerden birinden “Rönesans Sitesi yerle bir, tel gibi kıvrılmış yıkılmış! Oradan canlı çıkan olamaz!” cümlesini duyuncaya kadar. Ankara’daki kardeşim çalıştığı kurumun deprem bölgesine ekip göndereceğini, akşam karavanla Antakya’ya yola çıkacaklarının haberini verdi. Çektiği zamanlarda telefonumun susmuyor, sürekli mesajlar geliyordu. Annem, babam, ablam, yurtdışındaki kardeşim ve yakın arkadaşlarım “Gelelim”, “Hemen bize gel!”, “Antakya’dan ayrıl!” diye ısrar ediyorlardı. Antakya’daki dostlarım, arkadaşlarım, öğrencilerim, komşularım... Hep birlikte yaşamıştık depremi... Nasıl gidebilirdim ki Antakya’dan!... Evimin yanındaydım, kardeşim de geliyordu. Ben Antakya’da kalmalıydım!

6-7 Şubat gecesi, ev sahibimizin müstakil evinde hiç tanımadığımız, sokakta yağmur ve soğğun altında dolaşan, kalacak yeri olmayan insanlarla her yeri yatak yapıp yaklaşık elli kişi kaldık. Ev sahibimin oğlu gündüz apartmanın jeneratörünü müstakil eve aktarıp odaya soba kurmuştu. Ara ara jeneratörü çalıştırıp telefonlarımızı şarj edebildik, karanlıktada Antakya'da neredeyse her evde olan ışıldakları kullandık. Şiddeti biraz yüksek olan artçılarda kendimizi sokağa atıp, dondurucu soğukta bekliyor, sarsıntının uğultu geçince tekrar eve geçiyorduk.

İkinci gün panik biraz azalmıştı. Şehir merkezinde her türlü desteğe ihtiyaç ihtiyacı olduğunu öğrendik. Ulaşabileceğimiz, yardım edebileceğimiz insanlara, ilgili kurum ve kuruluşlara ulaşmaya çalışıyorduk, ancak telefon ve internet bağlantımız çok zayıftı. Eski bir sağlık çalışanı olarak acil yardım ve arama kurtarma çalışmalarına katılmaya ve Antakya merkeze gitmeye karar verdim. Ankara'dan gelen bir yardım ekibine ulaştım, neye ihtiyaçları olduğunu sordum, 8 Şubat'ta arabayı su, yiyecek, battaniye, hatta yorganlarla doldurdum, etrafımdaki herkese ve Antakya'ya gelen kardeşime haber verip, Armutlu Pazar yerinde olduğunu bildiğim ekibe iletilen konumda katılmak üzere yola koyuldum. Yolda gördüğüm yıkımdan ve sürekli işleyen ambulanslardan depremin şiddetini de artık algılamıştım.

Konumun beni yanıltmış olabileceğini düşünmeden ekibe ulaşmaya çalışıyordum iki saat bütün mahalleyi taradıktan sonra Armutlu'ya yöneldim. Ancak Çekmece Köprüsü'nden kim ya da hangi kurumun üyesi olduğunu anlayamadığım sivil giysi üzerine neonreflektörlü güvenlik yelekleri giymiş trafiği kontrol eden kişilerce yol kapalı ve riskli olduğundan sadece ambulans ve iş makinalarına geçiş verildiğinden geri gönderildim. Trafik tam bir kaostu, ambulanslar için açık kalması gereken şerit bile doluydu. Enkaz halindeki evlerinin etrafından uzaklaşamayan insanlar yaktıkları ateşin başına toplanmış, dağıtılan su ve yiyecek sıralarında çaresizce bekliyorlardı. Her şey karma karışıktı, her yer enkaz halindeydi, yoldan gördüğüm evlerin pencerelerinde perdeler uçuşuyor, çıplak demirlerin tuttuğu kırılmış kolonlar sallanıyordu... Gördüğüm manzara disütopik kıyamet filmi sahnesi gibiydi...

Tüm çabalarım rağmen sonraki günlerde de merkeze gidemedim, kardeşimle buluşamadım! Afet sahasında bir organizasyon ya da kurumsal bir yapının içinde olmayınca, bir ekibe katılmaya çalışmanın beyhudeliğini ve gereksiz kalabalığa neden olduğumu anladım. Acil ve akut dönemde bir afetzede olarak hemen yakın çevremiz için yapabileceğimizi yapıp sahayı profesyonellere bırakmalı ve afet alanından hızla çekilmemiz gerektiğini anladım. Panik ve korkuya rağmen hayatta kalmaya çalışsak da, soğuk, karanlık ve beklemekten başka bir şey yapamamak, umarsızlık, sıkışmışlık, çıkışsızlık ve çaresizlik duygusunu arttırıyordu. Bu süreçte birkaç kez 1999 Marmara depreminin olduğu günü hatırladım. Antakya'dan Ankara'ya gidiyordum, otobüste Marmara'da deprem olduğu duyulmuştu. Ankaray'dan inip Ankara yollarında yürüdüğümde sokakların boşluğu dikkatimi çekmesine rağmen bir anlam verememişim. Ankara Siyasal Bilgiler Fakültesi'ne ulaştığımda depremin büyüklüğü ve acil yardım, arama-kurtarma çalışmalarının hızla başlatıldığı konuşuluyordu. Oysa aradan geçen yaklaşık 25 yıl sonra, depremin ilk haftasında üstelik depremin en yıkıcı olduğu kentin merkezinde

olmamıza rağmen, neredeyse sadece kulaktan kulağa haber alabiliyorduk, ulaşmak istediğimiz kişi ve kurumlara ulaşamıyorduk.

Komşularla, arkadaşlarla, telefonla arayanlarla sürekli evlerin durumunu, artçı sarsıntıları, kimlerden haber aldığımızı, çadır, temel gıda ve içme suyu yardımlarının ulaşip ulaşmadığını konuşuyorduk. Bir dostumdan haber alamıyordum, ailesi de ulaşamıyordu, çok kaygılanıyorduk, telefonu çalıyor ama açılmıyordu! İlk gün ve sonra içinde başka ulaşamadığımız dost ve arkadaşlarımızın vefat haberleri gelmeye başlamıştı. Panik ve korkuya, çaresizlik ve sıkışmışlığa kayıpların acısı ekleniyordu. Ulusal ve uluslararası haberlerde neler anlatılıyor diye merak ediyorduk. Depremi merkezindeydim, haberleri arayanlardan alabiliyordum. Antakya’da olduğumu bilen herkes doğrudan arıyor ya da ortak tanıdıklarımız aracılığıyla haber gönderip sürekli nasıl olduğum(uz)u, güvende olup olmadığım(ız)ı, ne yapabileceklerini soruyorlardı.

Bizim düşük nüfus ve konut yoğunluğu olan mahallemizde ilk günlerde gıda ihtiyamız pek yoktu. Antakya’nın neredeyse her evinde bulunan 300-400 litrelik derin dondurucularda tandır ekmeğinden hırısıye⁵ mangallık etten tavuğa her şey vardı. Elektrik ne zaman gelecek belli değildi, dondurucudakiler bozulmadan tüketilmeli mangala atılmalıydı. Felaketle tezat şekilde, dondurucudaki çeşit çeşit yiyeceklerle sofraya kuruyor, zihinleri donuk şekilde afetten kalanlar olarak “dayanmaya” çalışıyorduk. Ulusal ve uluslararası organizasyonlardan tanıdıklarım, oluşturulan temel ihtiyaç ve gıda, içme suyu, hijyen ve giysi yardım paketlerini ve kampanyalarla toplanan bağışları güvenle ihtiyaç sahiplerine, doğru kişi ve kuruluşlara ulaştırıyorduk, başka ne yapılabileceklerini öğrenmeye çalışıyorlardı. Kendiliğinden toplanma alanına dönen Üniversite yerleşkesi gibi yerlerin bilgisini almaya çalışıyorlardı. Akarçay’ın (2023) da belirttiği gibi biraz daha kalabalık olunan yerlerde soğuk ve yağmur nedeniyle sıcak çorba ve yemek hazırlayıp dağıtan sahra mutfaklarına acil ihtiyaç vardı.

Deprem anı ve hemen sonrasında gördüğüm en önemli şey, bir afet anında kendimiz hayattaysak ve koşullara direnebiliyorsak, sosyal ve kültürel olarak hemen yardım edebileceğim(iz) kişilere yardım etmeye çabaladığımızı görmek oldu. Sosyal ve kültürel olarak bizim yapmamız gereken etrafımızda acı çeken insanlar varken, acılarını ve üzüntülerini birlikte yaşayıp paylaşarak azaltmak; sevinç ve mutluluğu yaşayanların da duygularına ortak olup çoğaltmaktı. Böylece herşeye rağmen hayatta kalma ve zor koşullara direnme, hem bireysel hem de kolektif bir eylem olarak toplumsal dayanıklılığımızı becerebilmiştik. Ancak depremin yarattığı yıkım ve kayıplar karşısında hayatta olmak ağır gelmeye başlıyordu. Bu sonraki aylarda daha da ağırlaştı. Kısacası, yaşanan depremde aktif fay hattı üzerindeki Antakya’da, bireysel ve toplumsal dayanıklılık anlamında sadece hayatta kalma ve tüm zorluklara karşı direnç gösterme halindeydik ve Twigger-Ross ve ark. (2014: 32)’nin direnç: “mevcut durumu korumak” olarak tanımladıkları dayanıklılık türünü sosyal ve kültürel olarak kolektif dayanışma içinde bir arada yaşıyorduk.

Afet Sonrası Zorunlu Göç

Antakya’da beklemekten başka bir şey yapamıyordum, ev sahibimle birlikte müstakil evde kalmaya devam ediyorduk, ulaşmak istediğim insanlara ulaşamıyordum. Neredeyse tüm arkadaşlarım ve tanıdıklarım Antakya’dan ayrılmıştı. Ben de Antakya’da kalma ısrarımdan vazgeçerek kardeşimle Ankara’ya gitmeye karar verdim.10 Şubat’ta bir komşumuzu da alarak sabah 04:00 gibi yola çıktık. Yol çok kalabalıktı, ambulanslar sürekli çalışıyordu, trafik neredeyse adım adım ilerliyordu. Ortalık ağarmaya başlamıştı, yol boyunca enkaza dönmüş mahallelerde yıkımın büyüklüğü görülüyordu. İskenderun’dan sonar biraz rahatlayan trafikte, enkazdan çıkmış, kırık camlarına battaniye, kilim, karton ya da naylon geçirilmiş araçlarda daha güvenli yerlere giden insanların korkulu bakışlarını görüyorduk. Bu yolculuk, zorunlu göçümün ilk etabıydı.

Ankara’dan 19 Şubat’ta yapabileceklerimi görmek ve yapabileceğimi yapmak için kardeşimle birlikte Antakya’ya döndük ve önce merkeze gittik. Neredeyse depremin üzerinden 15 gün geçmişti ve hala eski Antakya ve kent merkezinde yollar kapalıydı, her tarafta iş makinaları, kamyonlar vardı, her yer toz bulutuyla kaplıydı. Her taraf enkaz ve moloz, molozlarının etrafında dolaşan ve bekleyen insanlar, hala devam eden arama kurtarma çalışmaları sürüyordu, ambulanslar sürekli çalışıyordu, dinlenmeye çekilmiş ulusal ve uluslararası yardım ekipleri her yerdedi. Profesyonel ekiplerin dışında insanlar beklemekten başka bir şey yapamıyorlardı. Ama saçtan yapılmış küçük kebab tezgahları çalışmaya başlamıştı... Mahalleye geldiğimizde hemen etrafımız sarıldı, merkeze gittiğimizi söyleyince “Durum nasıl?” diye sorduklarında “kebabçı tezgahları açılmış!” dedim şaşkınlıkla... Komşularımızdan birinin “Eee...çalışanların da karnı doyacak!” yanıtı beni daha da şaşırttı. Doğru ya yemek en temel ihtiyaçtı!

Sarsıntılar biraz azalmıştı, hem evi kontrol etmek hem içerideki kedimi hem de almamız gereken birkaç parça eşyayı ve kedilerin taşıma kaplarını almak için kardeşimle birlikte eve çıktık. Hızla ortalığı biraz topladık, buzdolabını boşalttık ve aşağıya indik. 20 Şubat’ta ev sahibimin hazırladığı öğle yemeğinden sonar, yakalayabildiğim kedilerimi alıp Dalyan’a doğru yola çıktık. Akşam Konya-Karapınar’da mola yerinden ayrılırken sallanmaya ve telefonlarımız çalmaya başladı: “Antakya’da mısınız? Samandağ merkezli deprem oldu!”

Hikayemi(zi)n Dalyan’a baba evine ulaşınca kadar geçen günleri panik, korku, hayatta kalma ve yardım edebileceğim kişilere ulaşma telaşıyla geçti. Ne yaşadığım(ız)ı sormak ve sorgulamak aklımdan bile geçmedi desem yeridir. Annemlere ulaşınca tanıdık bildik, içini saran baba evi kokusu ve sıcaklığı kuşatıverdi içimi... Annem, babam, kardeşim etrafımda dönüyor, sürekli bir isteğim var mı diye soruyor, üstüme kalın bir şey aldıkça “üşüyor musun?” diye şaşkınlıkla soruyorlardı. Annem hemen sobayı güçlendiriyor, babam da soba yetmezse diye klimayı açıyordu. Üşümeyelim diye, ben ve kedilerim için evin sobalı salon kısmını hazırlamıştık. Aile evine vardikten sonraki gece çok uzun uyuduğumu söylediler. Ben baba evinde sıcak ve güvendedim, ama aklım ve yüreğim hep Antakya’da bıraktığım insanlarday-

dı. Televizyonda sürekli deprem bölgesi haberlerini izliyorduk, ama biz neredeyse telefonda aldığım haberleri paylaşmak dışında ne benim yaşadıklarımı ne de kardeşimin gördüklerini konuşabiliyorduk. Sanki konuşmazsak olayın acısını daha az yaşarız diye düşünüyor gibiydik. Kardeşimi birkaç gün sonra Ankara'ya gönderdik. Birkaç gün sonra abim de geldi. Mart başı gibi İstanbul'a arkadaşlarıma geçtim. İstanbul'dayken ev sahibim evimize ağır hasarlı raporu verildiğini, mahallede ağır hasarlı evlerin yıkımının başladığını ve kontrollü bir şekilde evden eşyalarımızı alabilmemiz için iki saat süre verildiğini söyledi. Abim Muğla'dan arabayla yola çıktı, ben de İstanbul'dan trenle Konya'ya yola çıktım. Bostancı istasyonundan trene bindiren arkadaşlarım bir türlü beni göndermek istemiyor, çok dikkatli olmam, sürekli temasta olmam, telefona bakmam konusunda uyarıyorlardı. Bu sürede evi taşımak için taşıyıcı arıyordum, kısa sürede bir ayarlama yapmak çok zordu. "Ağır hasarlı eve girip eşya taşımak güvenli miydi?", "Kim bu riski alırdı?", "Bu riski almalı mıydım?"... Bilmiyordum.

Abimle Konya'da buluşmaya, gece öğretmen evinde kalıp sabah erkenden yola çıkmaya karar vermiştik. Bizi neyin beklediğini, evi boşaltma ve taşınma işini nasıl yapacağımızı bilemiyorduk. Duvarları patlayan, yarı yıkık, sahipsiz evlerden bazı eşyaların bazı kişilerce alındığını duymaya başlamıştık. Aslında, istesek de istemesek de hayatın bir şekilde devam ettiğini, her kaotik ortamda olduğu gibi talan ve hırsızlık olaylarını duyunca farkına varabilmişim... Sabah erkenden yola çıktık, ilk yolculuklarımdakine göre ambulans sesleri azalmıştı, ama yolda hasarlı arabalarıyla deprem bölgesinden ayrılan, ev ve enkaz hurdası taşıyan kamyonlarla karşılaşılıyorduk. Böylesi bazı sahneleri zihnimde tekrar tazelediğimde gerçeklikten uzak adeta film seti gibi geliyordu... Öğleden sonra Antakya'ya ulaştık, hemen evi nasıl boşaltacağımızı konuştuk. Ev sahibimin oğlu mahalle arasındaki asansör taşıyıcılarını ve eşyaları alacak kamyonet ayarladı.

Akşam karanlığı çökmeden evde sökülmesi gereken klima, dolap gibi eşyaları hazırladık. Sabah abimle birlikte, önce evdeki diğer eşyaları topladık, Üniversitedeki odama gidip hızla alabileceğimizi aldık. Ben odamın kapısını kilitlemeden neredeyse 35 yıllık akademik geçmişimi gördüğüm odama boğazımda bir düğümle gözlerim dolu dolu bakıyordum. Kapımı kilitleyip, bütün katları hızla dolaşarak aşağıya indim ve anahtarımı Fakülte görevlimize verdim. Eve gelip taşıyıcı asansörle balkondan, siyah en büyük boy çöp poşetlerine rastgele tıktırdığımız eşyaları indirdik ve aşağıya yığdık. Kitaplar, kupalar, tencereler, kıyafetler bir evde akla gelen her türlü eşya siyah en büyük boy çöp poşetlerine istiflenmişti. Kamyonet geldi, komşularla birlikte eşyaları yükledik ve o gece Dalyan'a doğru yola çıktık. Öğleye doğru köye ulaştık, birkaç saat sonra eşyalar da geldi. Eşyaları rastgele üst üste poşetlediğimiz, nerede ne var bilmediğimizden hepsini balkona yığdık. Hem fiziksel hem zihinsel tam bir koşturmaca halindeydim. Sanki her şey koşuyor, ben hiçbir şeye yetişemiyordum. Kayıplarımızın duygusal acısı arttıkça artıyor ama ben eşyaları baba evine yerleştirmekle uğraşılıyor, eşya derdine düşmüş gibi hissediyordum.

Yavaş yavaş zihnimdeki koşuşturma azalsa da aklım, Antakya'da kalan insanlarımı, kaybettiğim dostlarımı ve arkadaşlarımı, kente dair tüm yaşamışlıklarımı ayrı ayrı gökkuşağı ışıltıları olan birer balon yapıp içine koymuştu. Günlerce zihnimdeki balonlarla dolaştım. Uyu-yamaz olmuşum. Uykuya da zihnimdeki balonlarla dalıyordum.

Nisan'da portakal ve limonlar çiçek açmaya başladı, her yer portakal çiçeği kokuyor, pencereleri açınca odam çiçek kokularıyla doluyordu. Önümüzde genel seçim vardı, depremezelerin seçmen kaydı naklini yaşadıkları yere yaptırması gerekiyordu. Seçim nedeniyle Antakya'ya gitme bahanesiyle kaydımı almadım. Mayıs'ta seçim için Antakya'ya geldim. Antakya'daki kaybettiğimiz dostlarımı ve ailelerini ziyaret ettim. Biraz da olsa onlarla olmak iyi gelmişti, ama acıyı daha da derinleştiriyordu. Kayıplarına ulaşip onları defnedebilenler, kayıplarını bulanamayanları ve onların yakınlarını düşünerek "Bizim ziyaret edebileceğimiz, dua edip rihan koyabileceğimiz mezarımız var. Buna dua ediyorum." sözleri sık sık duyuluyordu.

Kent, deprem nedeniyle zaten ıssızlaşmıştı, benim için ise Antakya'daki en yakın dostumu kaybettiğimden çok daha fazla ıssızlaşmıştı, kendimi yalnız, uzak, ırak hissediyordum. Dostumun mezarını ve geride kalan annesi ve kardeşini ziyaret ettim. Birlikte sarılıp ağladık... Antakya Mayıs'ında içim titriyordu... Oysa nasıl sıcaktı hava... Seçim ikinci tura kalınca, Mayıs sonuna kadar Antakya'da ve deprem sonrasında sürekli telefonlaştığımız Adana'daki arkadaşımda kaldım. Seçimin ikinci turuna kadar Antakya'ya dönmek, enkaz halinde olsa da kalabildiğim kadar orada kalmak istiyordum.

Bu arada başka bir duygu da çörekleniyordu içime... Neredeyse 40 yıldan sonra ilk kez annem ve babamla birlikte yaşıyordum, onlardan uzak olmak da istemiyordum... Ne annelerde kalırken Antakya aklımdan çıkıyor, ne Antakya'dayken anneler aklımdan çıkıyordu. Arafta duygular yaşıyordum, bir oraya bir buraya sallanıyordum. Bir şeyler yapmaya, en azından akademik bir şeyler yapmaya çalışıyordum, ancak sıkışmışlık ve çaresizlikle birlikte uzaklık sanki elimi kolumu hatta zihnimi bağlıyor, sanki bir şeyler zihin akışımı tıkayıp şişiriyordu. Bu salınma durulmadıkça afetzede bir zorunlu göçmen olarak bir buçuk yıldan fazla bir süredir Dalyan'daki baba evim asıl ikametim olmak üzere, Antakya, İzmir, Ankara, İstanbul, Diyarbakır, Adana ve Helsinki'de aile ve dostlarımı ziyaret ediyor, kayıplarımı baş etmeye, hayata tutunmaya çalışırken onlardan destek alıyordum. Tüm sevdiğilerimin fiziksel, sosyal, kültürel, akademik ve de entelektüel anlamda sarıp sarmalamalarına rağmen, bir taraftan uzun bir tatildeymişim gibi bir hissi, bir taraftan sanki nekahat devresindeki bir hastanın yorgunluğunu ve bitkinliğini yaşıyordum. Zaman zaman Antakya'da hissettiğim sıkışmışlık ve çaresizlik duygularını yaşıyor, kolum kanadım kırık, hiçbir bir işi beceremeyecekmişim gibi bir düşünceye kapılıyordum...

Depremden sonra ikinci yazı yaşıyorduk, tüm belirsizliklere rağmen dostlarımız ve arkadaşlarımızla sohbetlerimizde depremi pek konuşmuyorduk ama önümüzdeki aylarda nasıl bir programımız olacağını, Antakya'da ya da Muğla'da neler yapabileceğimizi de konuşmaya başlamıştık. Artık fiziksel, sosyal, kültürel duygusal anlamda sanki biraz toparlanmış, yeni

koşullarımıza uyum sağlamaya başlamıştık. Öyle de olmak zorunda gibi hissediyorduk. Twigger-Ross ve ark. (2014: 32)'in, “normale dönme olarak adlandırdıkları toparlanma ve yeni normale alışma olarak belirttikleri uyum türünü hem bireysel hem de toplumsal düzeyde yaşıyor ve daha iyisini inşa etmeye başlıyorduk.

Antakya'ya Geri Dönüş ve Konteynerde Yaşam Kurmak

7-8 Temmuz 2023 tarihlerinde Arsuz Kent Konseyi, Arsuz Belediyesi ve Arsuz Kaymakamlığı iş birliğiyle düzenlenen “Direnci ve Yaşanabilir Arsuz Kent Çalıştayı” ve 18-19 Kasım 2023 tarihlerinde Sınır Tanımayan Mimarlar-Birleşik Krallık (ASF-UK), Herkes İçin Mimarlık (HİM) ve Hatay Mimarlar Odası'nın organize ettiği “Public Forum: Antakya's Living Heritage | Açık Forum: Antakya'nın Yaşayan Mirası” etkinliklerinde, Antakya'nın mimari, sosyal ve kültürel dokusunun yeniden canlandırılması çalışmalarına aktif olarak katıldım. Ayrıca, Hatay ve İstanbul Büyükşehir Belediyelerinin ortak girişimi olan Hatay Planlama Merkezi'nin çalışmalarında da yer aldım. “Antakya'nın Yaşayan Mirası” forumunda elde edilen çıktılar doğrultusunda, çalışmanın ikinci aşaması 1-12 Haziran 2024 tarihlerinde ASF-UK, Hatay Deprem Dayanışma Derneği (HDD) ve HİM ortaklığında gerçekleştirilmek üzere planlandı. Bu kapsamda, Antakya kentsel bölgesinin Defne ilçesi Çekmece Mahallesi'nde düzenlenecek “Change by Design (Tasarımla Değişim) – Yaşayan Miras: Antakya'yı Antakya Yapan İnsanlarıdır!” başlıklı çalıştay için ahlama ile birlikte yola çıktık.

AFAD tarafından sağlanan 21 m² büyüklüğünde tek oda ve banyodan oluşan konteynerde buzdolabı, ocak, klima, ranza, yatak, yastık, battaniye, çarşaf ve çekyat vardı. Geldiğimde artık konteynerde kalmak, kendime ait bir yaşam alanı oluşturmak ve burayı yaşanabilir bir mekâna dönüştürmek istiyordum. Bu gelişimde konteyner kentteki komşularımızla tanıştık, onlar da kendi deneyimlerinden yola çıkarak yaşanan sorunları, acil olarak yapılması gerekenleri ve edinmemiz gereken ihtiyaçları bizimle paylaştılar. Gelirken burada kuracağım yaşamı kolaylaştıracak mutfak eşyaları, fırın, çalışma masası, sandalye, sevdiğim kupalarım, kaselerim, çarşaf, nevresim gibi eşyalar getirmiştik. Bir yaşam alanının olmazsa olmazı olduğunu düşündüğüm her şeyim vardı. Konteynerin bu dönemde en güvenli barınma olanağı olduğunu ve yaşamın kotarılabileceğini deneyimledik. Hatta kaldığımız sürede birkaç kez sallanmıştık, ama konteyner mi sallanıyor, deprem mi oluyor anlamadığımızdan, hatta “Şiddetli bir deprem bile olsa, konteynerde ne olabilir ki?” diye düşündüğümüzden güvenle kalıyorduk.

Çalıştay başlamıştı, bildiğim, yaşadığım, sokaklarında bisiklet sürdüğüm kent, çadırlardan kurtulmuştu, ama her yer derme çatma enkazlardan kurtarılmış ya da yeni alınmış yonga levha gibi malzemelerle yapılmış baraka, prefabrik yapı ve konteynerle doluydu. Konteyner çarşı alanları yapılmış olsa da kaldırımları kaplayan, yollara taşan saç, yonga levha ya da poliyester malzemeden yapılmış kebabçı ve dükkanlar yürümeye olanak vermiyordu. Her yerde inşaat kamyonları, iş makineleri, dev vinçler çalışıyordu, taş ocaklarının tozu ve gürültüsü kenti kaplamıştı. Aslında bunların daha önce de vardı, am bu kez daha görünürdü benim için.

Hava kavurucu sıcaktı, kısa kollu bir giysiyle, şapkasız ve elimizde su olmadan dışarıda olmak mümkün değildi. Benim yine içim titremesine rağmen artık geri dönmeye hazırdım.

Yaz ortasına doğru Üniversitemin online eğitime son verebileceği konuşulmaya başladı. Bir taraftan, Antakya'ya döneceğim için seviniyor, bir taraftan AFAD'ın verdiği konteynerda yaşamın nasıl olacağından emin olamıyordum.

Üniversitemin 2023-2024 Eğitim-Öğretim döneminde ders verdiğim bazı fakültelerin yüzyüze eğitime geçme kararı almasıyla, Eylül 2024'te Antakya'ya döndüm. Buruk bir heyecanla tekrar Antakya'ya dönüştüm. Daha önce birkaç parça eşya koyduğum konteynerıma hemen gardirop alıp yatakların üzerindeki eşyaları yerleştirdim, kitaplarımı üst üste çalışma masına koydum, bilgisayarımı da yerleştirip şöyle bir baktım içeriye... Evet fena olmamıştı, bu şekilde yaşayabilirim diye düşündüm. Aylardan sonra ilk kez tek başıma kalıyordum!

Konteyner kentteki komşularıyla kedileri beslerken, arkadaki alana diktikleri sebzele-riyle, evlerinin/konteynerlarının önündeki çiçekleriyle uğraşırken ya da çamaşırhanede eski ve yeni yaşamımıza dair alışkanlıklarımızdan, yeni ihtiyaçlarımızdan konuşuyor, zor koşullar-da sürdürdüğümüz yaşamlarımızı kolaylaştıran ip uçlarını paylaşıyoruz.

Bir gün konteyner kent iletişim grubumuzda "Hafta sonu konteyner alanında düğünümüz var, tüm sakinlerimiz davetlidir" mesajı, birkaç gün sonra ise bir personelimizin vefat haberi iletildi. Sosyal ve kültürel olarak düğün ve doğumun sevinç ve mutluluğu birlikte çoğaldığını biliriz, ölümün acısının ise, depremle birlikte ne kadar paylaşsak da azalmadığını, daha derinleştiğini, ancak birbirimize yaslanmaya ihtiyaç duyduğum(uz)u öğrendiğim(iz)den, düğün alanında da, taziye çadırında da hep birlikteydik.

Dönemin ilk günü, bölümümüzün ilk öğrencileri olan birinci sınıflara online dersim vardı, ama internet yoktu, hiç önemli değildi, komşularım gibi ben de mobil internet kullanabiliyordum. Dostlarımla pek çok anımız olan üniversiteye yüzyüze dersler için gitmek derin bir acıya neden olsa da daha önce konteynerları ve inşaatları gördüğümüz kampus alanında öğrencilerimizi ve arkadaşlarımızı görmek iyi geliyor, güçlü hissettiriyordu.

Yağışlar henüz başlamadığından çukurlarla dolu, toprakla kaplı yollara rağmen bisikletimi kullanmaya başladım. Ne var ki, Antakya'daki ikinci haftamda bisikletten düştüm, sol ayağımı ve dirseğimi kırdığım için Ekim'in ortasında ameliyat oldum. Duygusal acıya bir de fiziksel acı eklenmişti... Ameliyat sonrası abimle birlikte Ankara'ya dönmek zorunda kaldım, üç hafta sonra alçı çıkınca fizik tedavi için geri geldim. Dört haftalık ağırlı bir süreç olan fizik tedavi sürecinde, tanımadığım depremzedelerle aynı salonda birlikte iyileşiyor ve zayıf olan uzuvlarımızı, bedenlere güçlendiriyorduk, böylece fiziksel anlamda daha dayanıklı ve dirençli hale geliyorduk.

Kahve öğütücüsü ve makinası, İskandinav tarzı yarım perdelerle rağmen masa üzerindeki yığılı kitaplarla hala AFAD'ın verdiği temel eşyaların bordo ve gri renginin hakim olduğu bir konteynerda kalıyordum! Duvarın ve çekyatın rengini değiştiremedim ama gri battaniyeleri daha eğlencelileriyle değiştirdim, kitaplarımı kitaplıklara dizdim, çiçeklerimi raflara koydum, kedime yumuşak bir yatak aldım, ranzaya astığım giysiler için bir vestiyer yaptım. Artık ara-

yanlara ve sorana, “Tabi ki konteynera gidiyorum!” demiyorum, “Eve geçiyorum!” ya da “Evdeyim!” diyorum. 35 yıllık emeğiyle yaptığı apartmanı yıkılan ev sahibimle bahçede oturup yetiştirdiğimiz çiçekleri ve sebzeleri konuşabiliyoruz. Twigger-Ross ve ark. (2014: 32)’nın, yeni normale alışma olarak tanımladıkları uyum ve değişme ihtiyacının olması durumunu ifade eden dönüşüm olarak dayanıklılık türünü bir afet olarak depremin yarattığı yıkım ve kayıplarla baş etme ve daha iyisini yeniden inşa etme aracı olarak kuruyoruz.

Sonuç Yerine: Bir Davet!

Bu makaleyi, doğal bir olay olan deprem anı ve sonrasında yaşanan panik, korku, acı ve travmadan kurtulma, kendini koruma, hayatta kalma ve yaşama tutunma çabalarını otoetnografik bir anlatı aracılığıyla dayanıklılık ve güçlenme hikayesi olarak ördüm. Deprem sonrası birkaç hafta içinde binaların hasar durumlarına ilişkin raporlar hazırlanmaya başlandığında, benim gibi birçok depremzede için zorunlu göç yolu görüldü. Kimimiz, enkazdan kurtarılan eşyaları varsa toparlayıp, benim gibi baba evine, hısımlarına, arkadaş yanına sığınırken; kimimiz ülke genelinde örülen dayanışma ağı sayesinde kapısını açanların evlerine, yakın kentlerde kiralanmış evlere, yurtlara, sezon dışı otellere yerleşti. Bu süreç, bireysel ve toplumsal dayanıklılığın sınındığı bir dönemi temsil etti.

Zorunlu göçmenler olarak ilk aylarda, karşı karşıya kaldığımız belirsizlikler içinde kayıplarımızı geri getiremezdik. Ancak, hayatta kalanlarımızla geleceğe yönelik planlar yapmaya çalıştık: “Ne yapacağız? Ne zaman döneceğiz? Nerede kalırız, konteyner çıkar mı? Çıksa da orada yaşanır mı? Acaba arka bahçeye prefabrik ya da çelik bir yapı inşa mı etmeli? Tayin mi istemeli?” gibi sorular, bu belirsizliklerin yalnızca bir kısmını oluştuyordu.

Depremden bu güne geçen zorlu süreçte, hayatın akışı içinde başka kayıplarımız, acılarımız oldu. Her birinde yeniden üzüldük ve hüüzüldük. Ama tüm bu acılarla, toplumun, ailelerimizin, dostlarımızın ve Antakya’nın kendine özgü etno-dinsel zenginliğinin sunduğu yardımlaşma ve dayanışma ağı sayesinde dayanıklılığımız artıyor ve günden güne güçleniyoruz. Ne de olsa, “Hayat devam ediyor!”

Burada, bu çalışmanın, sosyolojik olarak dayanıklılık çalışmalarında belirtilen yukarıdan aşağıya yapılan dayatmalara karşı aşağıdan yukarı yükselen direniş ve özellikle kentten yeniden inşası ve yıkılanın yerine daha iyisini yapmaya yönelik yerel toplulukların inisiyatif almasını kapsayan bir çalışma ve anlatı olmadığını belirtmeliyim. Her ne kadar dayanıklılık, bir taraftan afetin en az yıkım ve kayıpla atlatılması, gelecekte olası afetleri önleme ve olumsuz etkilerini azaltmayı ve günlük taktiklerle yukarıdan dayatılana karşı bir direniş, diğer taraftan yıkılanın yerine daha iyiyi inşa etmede yerelin söz sahibi olmasını hedeflese de, Şubat 2023 depremleri sonrasında bunları yaygın olarak gördüğüm(üz)ü söylemek zor. Ayrıca bu makalenin, yönetsel anlamda yapılan yeni düzenlemeleri ve yerel inisiyatif almaya yönelik eylem ve çalışmalara odaklanmadığını belirtmeliyim.

Tüm yaşanan zorluklara rağmen, Antakyalılar olarak, bu yıl da zeytinlerimizi, zeytin-yağı ve salçamızı kavanozladık, zahterimizi, biberimizi, nanemizi, fesleğenimizi kurutup kış hazırlıklarımızı yaptık. Evlerimizdeki derin dondurucular, yine tandır ekmeği, hırısı, közlenmiş patlıcan ve biberlerle doldu. Hediyelik defne sabunlarımızı ve ipek şallarımızı hazırladık. Tüm bunlar, dayanıklılığın, yeniden inşanın ve kültürel sürekliliğin somut birer göstergesidir. Hepinizi umut dolu, güzel günlerde kurduğumuz sofralarımıza bekliyoruz!

--

Depremın otoetnografisini yazarken soğğun ve üşümenin belirgin bir his ve duygu olduğunu ifade etmeden bu anlatıyı tamamlayamayacağımı fark ettim. Alexander (2021), 23 Kasım 1980 Güney İtalya Depreminin ılık, güneşli ve rahatlatıcı bir günün akşamında olduğunu belirtir ve yaklaşık kırk yıl sonra enkazların arasında dolaşırken hissettiği üşümeyi hatırladığını ifade eder. Benim zihnimde de Alexander'ın bu sözleri, deprem anını ve sonrasını hatırlarken hissettiğim üşüme duygusuyla bağlantılı olarak yer etti. Bu durum, belki de depremin Antakya'da bile alışılmadık derecede soğuk bir günde gerçekleşmiş olmasından kaynaklanıyor. Ya da belki, o günlerde sürekli vurgulanan dondurucu soğuk bu hissi güçlendirdi. Ama aynı zamanda, uzaklık, ıraklık ve çaresizlik gibi duygusal deneyimlerin soğukla iç içe geçtiği, fiziksel bir his olmaktan öte metaforik bir anlam taşıdığı da düşünülebilir. Sonuç olarak, depremi hatırlarken ve hikâyemi(zi) yazarken üşüdüğümü fark ediyorum, hatta hâlâ üşüyorum. Oysa ben, babamın “zemheride burnu terleyen, üşüme nedir bilmeyen” olarak kızıydım. Ankara'nın sert kışını kot pantolan ve tişörtle geçiren bir kadındım. Kim bilir, belki herkes üşüyor ama bunu yalnızca ben dile getiriyorum...

- 1 Hatay, yönetsel olarak Antakya ve Defne olarak iki merkez ilçeye sahiptir. Bu metinde Antakya ifadesini, iki ilçeyi de kapsayacak şekilde kullandım. Çünkü sosyal, kültürel ve mekansal anlamda Antakya bizim için halen ikiye bölünmüş bir anlatı değil.
- 2 <https://yaleglobalhealthreview.com/2025/01/21/one-year-later-the-lingering-health-crisis-caused-by-the-turkey-syria-earthquakes/>.
- 3 Otoetnografi, “yaşanan deneyimler” (*lived experiences*) ve “kişisel deneyimler” (*personal experiences*) ifadeleri kullanılarak tanımlanırken, experience, Türkçe'ye *deneyim*, *tecrübe* olarak çevrilir. Ben afet ya da depremin deneyimlen(e)mediğini ya da tecrübe edil(e)mediğini, her afetin bir kez olduğunu ve her afetzedenin kendinden menkul bir yaşamışlığı olduğunu düşünüyorum. Bu nedenle, hikayem(iz)i anlatırken deneyim yerine yaşananlar ve yaşamışlıklar ifadelerini kullandım.
- 4 Bakınız Arslan, Z. ve Savaşır, İ. H. (2023). Karadeniz'den Akdeniz'e Bir İskân Hikâyesi: Hatay Kırıkhan'daki Trabzon, Çaykarahılar Örneği. *İğdir Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*(33), 401-425. <https://doi.org/10.54600/igdirsosbilder.1263399>.
- 5 Antakya'da özel bayramlarda yapılan ve herkese dağıtılan bir tür keşkek.

Kaynakça

- Adams, T. E., Holman Jones, S. ve Ellis, C. (2015). *Autoethnography*. New York: Oxford University Press.
- Adams, Tony E. ve Holman Jones, S. (2008). Autoethnography is queer. N. K. Denzin, Y. S. Lincoln ve L. T. Smith (Ed.), *Handbook of critical and indigenous methodologies* içinde (373-390. ss.). Thousand Oaks, CA: Sage.
- Ak Sözer, G. (2021). Bir İnfertilite Tanısından Postpartum Hikayesine. *Genel Sağlık Bilimleri Dergisi*, 3(1), 81-89. Erişim adresi https://dergipark.org.tr/tr/pub/jgehes/issue/61977/803232#article_cite.
- Akarçay, E. (2023). Anadolu Mutfağı Güncesi: 6 Şubat Depremleri Sonrası Hatay-Belen’de Kurulan Sahra Mutfağına İlişkin Otoetnografik Değerlendirme. *Sosyoloji Araştırmaları Dergisi*, 26(2), 45-63. <https://doi.org/10.18490/sosars.1382502>.
- Alexander, D. (2021). An autoethnography of the 1980 southern Italian earthquake. G. Gribaudi, F. Mastroberti ve F. Senatore (Ed.) *Il terremoto del 23 novembre 1980*. Luoghi, Memorie, Ferite içinde (ss. 1-17). Fondazione Banco Napoli, Edizioni Scientifiche Italiane: Napoli. Erişim adresi https://discovery.ucl.ac.uk/id/eprint/10168492/1/Alexander_An%20Autoethnography%20of%20the%201980%20Southern%20Italian%20Earthquake.pdf.
- Andaya, E. ve Cooper, A. (2024). “Resilience—Peril or promise? Mapping current and future directions in the anthropology of resilience.” *American Anthropologist*, 1–16. <https://doi.org/10.1111/aman.28034>.
- Baker, S. (2019). Anti-Resilience: A Roadmap for Transformational Justice Within the Energy System. *Harvard Civil Rights-Civil Liberties Law Review*, 54(1): 1-48. Erişim adresi <https://journals.law.harvard.edu/crcl/wp-content/uploads/sites/80/2019/03/Baker.pdf>.
- Barrios, R. E. (2014). ‘Here, I’m Not at Ease’: Anthropological Perspectives on Community Resilience. *Disasters* 38(2), 329-50. <https://doi.org/10.1111/disa.12044>.
- Barrios, R. E. (2016). Resilience: A Commentary from the Vantage Point of Anthropology. *Annals of Anthropological Practice* 40(1), 28–38. <https://doi.org/10.1111/napa.12085>.
- Chandrashekar, S. (2017). Not a Metaphor: Immigrant of Color Autoethnography as a Decolonial Move. *Cultural Studies ↔ Critical Methodologies*, 18(1), 72-79. DOI: 10.1177/1532708617728953.
- Chawla, D. ve Atay, A. (2017). Introduction: Decolonizing Autoethnography. *Cultural Studies ↔ Critical Methodologies*, 18(1). 1-6. DOI: 10.1177/1532708617728955.
- Cutter, S. L., Barnes, L., Berry, M., Burton, C., Evans, E., Tate, E. ve Webb, J. (2008). A Place-Based Model for Understanding Community Resilience to Natural Disasters. *Global Environmental Change* 18(4), 598-606. DOI:10.1016/J.GLOENVCHA.2008.07.013.
- Çelik, H. (2013). Kültür ve Kişisel Deneyim: Bir Araştırma Yöntemi Olarak Otoetnografi. *İstanbul Sosyal Bilimler Dergisi/Istanbul Journal of Social Sciences*, 6, 1-14. Erişim adresi <http://www.istjss.org/Makale/80-kultur-ve-kisisel-deneyim-bir-arastirma-yontemi-olarak-otoetnografi>.
- Dutta, M.J. (2017). Autoethnography as Decolonization, Decolonizing Autoethnography: Resisting to Build Our Homes. *Cultural Studies ↔ Critical Methodologies*, 18(1), DOI: 10.1177/1532708617735637.

- Dutta, M.J. ve Basu, A. (2018). Subalternity, Neoliberal Seductions, and Freedom: Decolonizing the Global Market of Social Change. *Cultural Studies ↔ Critical Methodologies*, 18(1), 80-93. DOI: 10.1177/1532708617750676.
- Ellis, C. (1991). Sociological introspection and emotional experience. *Symbolic Interaction*, 14, 23-50. DOI: 10.1525/si.1991.14.1.23.
- Ellis, C. (1993). "There are survivors": Telling a story of sudden death. *Sociological Quarterly*, 34, 711-730. <https://doi.org/10.1111/j.1533-8525.1993.tb00114.x>.
- Ellis, C. (1995). *Final Negotiations: A Story of love, loss, and chronic illness*. Philadelphia: Temple University Press.
- Ellis, C. (2004). *The ethnographic I: A methodological novel about autoethnography*. Walnut Creek, CA: AltaMira Press.
- Ellis, C. (2007). Telling secrets, revealing lives: relational ethics in research with intimate others. *Qualitative Inquiry*, 13 (1), 3-29. <https://doi.org/10.1177/1077800406294947>.
- Ellis, C., Adams, T. E., ve Bochner, A. P. (2011). Autoethnography: An Overview. *Historical Social Research / Historische Sozialforschung*, 36(4 (138)), 273-290. Erişim adresi <http://www.jstor.org/stable/23032294>.
- Ellis C. ve Bochner A.P. (2000). *Autoethnography, Personal Narrative, Reflexivity: Researcher as Subject*, in, N.K. Denzin ve Y.S. Lincoln (Ed.), *Handbook of qualitative research* içinde (ss. 733-768). Thousand Oaks, California, Sage. 733-768.
- Ellis, C. ve Bochner, A. P. (1992). Telling and performing personal stories: The constraints of choice in abortion. C. Ellis ve M. Flaherty (Ed.), *Investigating subjectivity: Research on lived experience* içinde (79-101. ss.). Newbury Park, CA: Sage.
- Ellis, C., Kiesinger, C. ve Tillmann-Healy, L. (1997). Interactive Interviewing: Talking about emotional experience. R. Hertz (Ed.), *Reflexivity and voice* içinde (ss. 119-149). Thousand Oaks, CA: Sage.
- Erdoğan, E. (2022). Anadolu'da Akademisyen Olarak Çalışmanın Hâletiruhiyesi: Başka Türlü Bir Dünyaya İnanma İsteği. *Fe Dergi* 14(1): 21- 34. <https://doi.org/10.46655/federgi.996087>.
- Evans, B. ve Reid, J. (2014). *Resilient life: The art of living dangerously*. Hoboken, NJ: John Wiley & Sons.
- Fiksel, J. (2006). Sustainability and Resilience: Toward A Systems Approach. *Sustainability: Science, Practice and Policy*, 2(2), 14-21. <https://doi.org/10.1080/15487733.2006.11907980>.
- Folke, C. (2006). Resilience: The emergence of a perspective for social–ecological systems analyses. *Global Environmental Change*, 16(3), 253-267. <https://doi.org/10.1016/j.gloenvcha.2006.04.002>.
- Goodall Jr., H.L. (2001). *Writing the new ethnography*. Walnut Creek, California: AltaMira Press.
- Hall, P. A. Ve Lamont, M. (Der.). (2013). *Social Resilience in the Neoliberal Era*. New York: Cambridge University Press.
- Hamel, G. ve Välikangas, L. (October 2003). The Quest for Resilience. *Harvard Business Review*, 81(9):52-63. Erişim adresi <https://hbr.org/2003/09/the-quest-for-resilience>.
- Holman Jones, S. (2005). Autoethnography: Making the personal political. In N. K. Denzin ve Y. S. Lincoln (Ed.), *Handbook of qualitative research* içinde (ss. 763-791). Thousand Oaks, CA: Sage.

- Klein, R. J. T., Nicholls, R. J., ve Thomalla, F. (2003). Resilience to Natural Hazards: How Useful is This Concept? *Global Environmental Change Part B: Environmental Hazards*, 5(1), 35-45. <https://doi.org/10.1016/j.hazards.2004.02.001>.
- Lapadat, J. C. (2017). Ethics in Autoethnography and Collaborative Autoethnography. *Qualitative Inquiry*, 23(8), 589-603. <https://doi.org/10.1177/1077800417704462>.
- MacKinnon, D. ve Derickson, K. D. (2013). From Resilience to Resourcefulness: A Critique of Resilience Policy and Activism. *Progress in Human Geography* 37(2), 253–70. <https://doi.org/10.1177/0309132512454775>.
- Mayena, S. B. (2006). The Concept of Resilience Revisited. *Disasters*, 30(4), 434-450. doi: 10.1111/j.0361-3666.2006.00331.x. PMID: 17100752.
- Meerow, S., Newell, J. P., & Stults, M. (2016). Defining Urban Resilience: A review. *Landscape and Urban Planning*, 147, 38-49. <https://doi.org/10.1016/j.landurbplan.2015.11.011>.
- Olsson, L., Jerneck, A., Thoren, H. Persson, J. ve O'Byrne, D. (2015). Why Resilience Is Unappealing to Social Science: Theoretical and Empirical Investigations of the Scientific Use of Resilience. *Science Advances* 1(4), e1400217. <https://doi.org/10.1126/sciadv.1400217>.
- Peterson, N. D. (2015), Unequal sustainabilities: The role of social inequalities in conservation and development projects. *Economic Anthropology*, 2: 264-277. <https://doi.org/10.1002/sea2.12030>.
- Ryan, C. (2015). Everyday Resilience as Resistance: Palestinian Women Practising Sumud. *International Political Sociology*, 9(4), 299–315. <https://doi.org/10.1111/ips.12099>.
- Reed-Danahay, D. (2002). Turning Points and Textual Strategies in Ethnographic Writing. *International Journal of Qualitative Studies in Education*, 15(4), 421-425. <https://doi.org/10.1080/09518390210145480>.
- Reed-Danahay D.E. 1997, Introduction, D. E. Reed-Danahay (Ed.), *Autoethnography: Rewriting the self and the social* içinde (1-17. ss.) Abingdon, UK: Routledge.
- Reyes, N. A. S., Carales, V. D., ve Sansone, V. A. (2021). Homegrown Scholars: A Collaborative Autoethnography on Entering the Professoriate, Giving Back, and Coming Home. *Journal of Diversity in Higher Education*, 14(4), 480-492. <https://doi.org/10.1037/dhe0000165>.
- Sparkes, A. C. (2013). Autoethnography at the will of the body. N. P. Short, L. Turner ve A. Grant (Ed.), *Contemporary British Autoethnography* (ss. 203-211). Rotterdam: SensePublishers. https://doi.org/10.1007/978-94-6209-410-9_13.
- Spry T. (2001). Performing Autoethnography: An Embodied Methodological Praxis, *Qualitative Inquiry*, 7/6, 706-732.
- Spry, T. (2001). Performing Autoethnography: An Embodied Methodological Praxis. *Qualitative Inquiry*, 7(6), 706-732. <https://doi.org/10.1177/107780040100700605>.
- Tillmann-Healy, L. (2001). *Between gay and straight: Understanding friendship across sexualorientation*. Walnut Creek, CA: AltaMira Press.
- Tillmann-Healy, L. M. (2003). Friendship as Method. *Qualitative Inquiry*, 9(5), 729-749. <https://doi.org/10.1177/1077800403254894>.
- Tolich, M. (2010). A Critique of Current Practice: Ten Foundational Guidelines for Autoethnographers. *Qualitative Health Research*, 20(12), 1599-1610. <https://doi.org/10.1177/1049732310376076>.

- Tucker, B. ve Nelson, D. R. (2017). What does economic anthropology have to contribute to studies of risk and resilience?. *Economic Anthropology*, 4, 161-172. DOI:10.1002/sea2.12085.
- Turgut, B. H. (2022). Kadın Araştırmalarında Meta-Diyalojik Yöntem Arayışları: Bir Alan Deneyimi Olarak Otoetnografi. *İstanbul Üniversitesi Kadın Araştırmaları Dergisi*, 25, 111-140. DOI: 10.26650/iukad.2022.1166272.
- Twigger-Ross, C., Kashefi, E., Weldon, S., Brooks, K., Deeming, H., Forrest, S., Fielding, J., Gomersall, A., Harries, T., McCarthy, S., Orr, P., Parker, D., and Tapsell, S (2014). *Flood Resilience Community Pathfinder Evaluation: Rapid Evidence Assessment*. London: Defra. Erişim adresi https://www.academia.edu/12366597/Flood_Resilience_Community_Pathfinder_Evaluation_Rapid_Evidence_Assessment.
- Wacquant, J. D. (2004). *Body and soul: Notebooks of an apprentice boxer*. New York: Oxford University Press, Inc.
- Walker, J. ve Cooper, M. (2011). Genealogies of Resilience: From Systems Ecology to the Political Economy of Crisis Adaptation. *Security Dialogue*, 42(2),143–60. <https://doi.org/10.1177/0967010611399616>.
- Wright, K. (2022). *Community resilience: A critical approach*. New York: Routledge.
- Yılmaz Börekçi, D., ve Gerçek, M. (2018). “Resilience” Kavramının Sosyal Bilimlerde Türkçe Kullanımları Bağlamında Değerlendirilmesi. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* (30), 41-51. Erişim adresi <https://dergipark.org.tr/en/pub/pausb/issue/80660/1381491>.
- İç İşleri Bakanlığı. (08.02.2024). Erişim adresi <https://www.icisleri.gov.tr/turkiyenin-birlik-ve-dayanisma-gucu-depremlerine-sinandi-asrin-felaketi-asrin-dayanismasina-donustu8>.